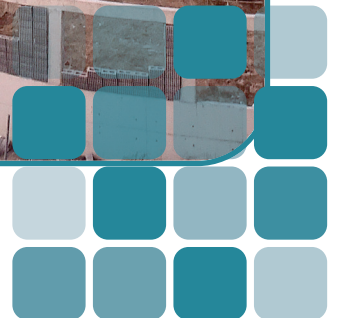

LÜBNAN'IN KALBİNDE YANGIN: BEYRUT LİMANI PATLAMALARI

SELCAN ÖZDEMİRCİ CİNAL

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2020

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 ankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20 Faks: +90 312 430 39 48

Email : info@dorsam.org.tr

Fotođraflar: Anadolu Ajansı (AA)

LÜBNAN'IN KALBİNDE YANGIN: BEYRUT LİMANI PATLAMALARI

Yazar Hakkında

Selcan Özdemirci Cinal

Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi mezunu olan Özdemirci, Ürdün Üniversitesi'nde aldığı Arapça dil eğitiminin ardından 2013 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Araştırmalarını Ortadoğu siyasi tarihi, Lübnan ve Maduniyet Çalışmaları alanlarında yürüten Özdemirci, Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü'nde doktora eğitimini sürdürmekte ve araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

Ağustos 2020

İçindekiler

Giriş	3
Lübnan'ın Kalbinde Büyük Patlama	
a. İddialar	3
b. Ne Oldu?.....	6
Sonuç	9
Dipnotlar	11

Ben Beyrut.

*Yüzüklerini, bileziklerini, gerdanlıklarını suda
yitiren su kraliçesi...*

Ben Akdeniz'in ayak altına düşen incisi...

Nizar Kabbani- Ben Beyrut

Giriş

4 Ağustos 2020 tarihinde saat 18.00'de Lübnan'ın başkenti Beyrut'ta önce birkaç küçük, hemen ardından çok şiddetli büyük bir patlama meydana geldi. Film karelerini andıran korkunç görüntüler ve büyük patlamanın ardından oluşan mantar bulutu, bir de olayın Lübnan'da gerçekleşmiş olması konu ile ilgili sayısız iddianın ve komplo teorisinin hızla dolaşıma sokulmasına yol açtı. Peki sadece Lübnan değil Akdeniz ticareti içinde son derece büyük bir öneme sahip limanda tam olarak ne oldu? Lübnanlı yetkililer patlama hakkında neler söyledi? Halkın dokuz aydır siyasal sistemi ve politikacıları protesto ettiği, ekonomik krizden artık alenen iflasa geçilen Lübnan için bu patlama ne anlama geliyor? Yarattığı sosyo-psikolojik travmanın yanı sıra limanda gerçekleşen bu patlama Lübnan ekonomisini nasıl etkileyecek? Son olarak patlama sonrası süreç, hâlihazırda siyasal sistemi çökmüş ve tamamen dış yardımlara muhtaç bir konumda bulunan Lübnan'ı uluslararası sistemde nasıl konumlandırarak?

Hatırlanacağı üzere Lübnan, Ekim 2019'dan itibaren ciddi halk protestolarına sahne oluyor. Ekonomik kriz, işsizlik ve bir türlü çözülemeyen altyapı problemlerine tepki olarak başlayan halk hareketi kısa zamanda topyekûn bir rejim değişikliği talebine evrildi. Ancak ne Hariri hükûmeti ne de Hariri'nin istifasını takiben Diab liderliğinde kurulan teknokratlar hükûmeti Lübnan için gerçekçi bir çözüm üretmedi. IMF ile görüşmelerde de olumlu bir ilerleme kaydedilemedi ve ülke hızla iflasa sürüklenirken Lübnanlılar için durum

katlanılmaz hâle geldi. Karaborsada 1 ABD doları 8.000 Lübnan lirasını geçti. Neredeyse tamamı ithalatla elde edilebilen temel tüketim ürünlerine erişim imkânsız hâle geldi. Başbakan Diab'ın deyimiyle dünyanın en borçlu ülkesi konumuna gelen Lübnan'ın toplam kamu borcu 90 milyar doları aştı. Maliye Bakanlığı tahminlerine göre 2020 yılı sonunda enflasyon %27 oranında artacak.¹ Özetle patlamadan hemen önce Lübnan hızla iflasa sürükleniyordu ve halkın %40'ından fazlası yoksulluk sınırının altında yaşam mücadelesi veriyordu.² Bu karanlık tabloya tüm dünyada olduğu gibi Lübnan'da da Covid-19 eklenmiş ve sağlık sistemi hâlihazırda çökmüş ülkede pandemi ciddi endişe kaynağı hâline gelmişti. Son olarak ülke ekonomisinin ve sosyal hayatın can damarı Beyrut Limanı'nda meydana gelen patlama Lübnan için yakın gelecekte her şeyin daha da kötüye gideceği bir senaryoyu önümüze koyuyor.

4 Ağustos'ta Beyrut Limanı'nda patlama meydana geldikten hemen sonra çeşitli iddialar ve komplo teorileri dillendirilmeye başlandı. Böylesine şiddetli bir patlama Ortadoğu'da özellikle de Lübnan'da meydana gelince savaş, sabotaj ve terör üzerinden türetilen komplo teorileri sosyal medyada hızla dolaşıma sokuldu.

Lübnan'ın Kalbinde Büyük Patlama a. İddialar

4 Ağustos'ta Beyrut Limanı'nda akşam saatlerinde patlama meydana geldikten hemen sonra çeşitli iddialar ve komplo teorileri dillendirilmeye

başlandı. Böylesine şiddetli bir patlama Ortadoğu'da özellikle de Lübnan'da meydana gelince savaş, sabotaj ve terör üzerinden türetilen komplo teorileri sosyal medyada hızla dolaşıma sokuldu. Kimileri patlama anında uçan bir kuşun füze olduğunu iddia etti kimileri patlama sırasında çıkan dumanın rengini baz alarak nükleer bir patlama iddiası üzerinde durdu. Kimileri ise patlamayı çıkar odaklı bir süzgeçten geçirip kendilerince en işe yarar senaryoları destekleyen iddialarda bulundu. Çok sayıdaki iddiaları iki ana grupta toplamak mümkün:

1. İsrail-Hizbullah bağlamında terör odaklı iddialar
2. Limanda bulunan bir depodaki patlayıcı maddelere odaklanan iddialar

Öncelikle Lübnan'da yaşanan patlamada tam

olarak ne olduğu hâlen kesinlik kazanmış değil. Yüksek Güvenlik Konseyinden bir grup bu konuda araştırma yapmakla görevlendirildi ve beş iş günü içinde patlamaya ilişkin raporun tamamlanıp kamuoyu ile paylaşılacağı açıklandı. Buna rağmen gerek yerel makamlar gerekse uluslararası siyasilerin ve uzmanların açıklamaları ile şimdilik durumun ikinci grupta yer alan iddiaları doğrular nitelikte netlik kazanmakta olduğu ifade edilebilir. Peki bu iddialar nasıl ortaya çıkıyor ve hedefi ne?

İlk grupta yer alan İsrail-Hizbullah bağlamında patlamayı terör eylemi olarak ele alan ithamlar genel olarak patlamanın bir İsrail saldırısı olarak değerlendirildiği, limanın kontrolünün Hizbullah'ta olduğu ve limanda Hizbullah'a ait askerî mühimmat bulunduğu üzerine bir senaryo çiziyor. Bu senaryoya göre İsrail füze veya benzeri bir

silahla Hizbullah'a ait mühimmat deposunu patlatıyor. Sosyal medyada yangından sonraki büyük patlama gerçekleşmeden hemen önce havalanan bir kuş füze olarak gösteriliyor. Beyrut'ta yaşanan bu denli büyük bir patlamada akıllara ilk olarak İsrail'in veya kendisini İsrail'e karşı Lübnan'ın koruyucusu olarak konumlandıran Hizbullah'ın gelmesi oldukça normal. Öncelikle İsrail ülke genelinde 2006 yılında Beyrut'u bir harabeye çeviren, ülkenin bugüne dek çözemediği altyapı problemlerinin ve binlerce Lübnanlı'nın ölümünün müsebbibi olarak görülüyor. Öte yandan sınırdaki Hizbullah-İsrail çatışması da 2006'dan bugüne dek tam anlamıyla sonlandırılmadı. Özellikle Hizbullah'ın Lübnan içinde siyasi gücünü artırmasını ve Doğu Akdeniz'deki gelişmeleri takiben gerilim giderek tırmanmış ve son dönemde İsrail'in Lübnan hava sahasına yönelik ihlalleri artmıştır.³ Bunlara rağmen şu ana kadar elde edilen veriler Beyrut'ta gerçekleşen patlama ile İsrail arasında bir bağlantı olmadığına işaret ediyor. İsrail basınında yer alan haberlere göre İsrailli yetkililer Beyrut'ta yaşanan patlama ile bir ilgileri olmadığını beyan etti. Ayrıca hem Lübnan ordusu hem de diğer yerel yetkililer patlamanın ardından yaptıkları açıklamalarda olay ile İsrail arasında ilişki bulunmadığını dile getirdiler.⁴ Hizbullah'a dair iddialara gelince limanda askerî bir tesis veya Hizbullah'a ait silahların bulunduğu dair resmî bir veri veya bu konuda önceden yapılmış herhangi bir araştırma yok.

Yine bu grupta yer alan terör odaklı iddialar arasında nükleer saldırı ihtimali üzerinde de duruluyordu. ABD Başkanı Donald Trump, Beyaz Saray'da yaptığı basın toplantısında Beyrut'taki büyük patlamanın bir bomba saldırısı olduğunu ve bu bilgiyi generallerle yaptığı bir toplantıda edindiğini iddia etmişti.⁵ Fakat Pentagon ve ABD savunma yetkilileri patlamanın bir saldırı neticesinde yaşandığına dair herhangi bir kanıtı sahip olmadıklarını açıkladı.⁶ Terör saldırısı id-

dialarının temellendirilmesinde CIA eski çalışanı Robert Bear'ın CNN International'a yaptığı açıklama da önemli bir paya sahip. Patlama görüntüleri hakkında konuşan Bear, patlamadan hemen sonra ortaya çıkan gri bulutların amonyum nitrat iddialarını doğruladığını ancak daha sonra görülen kırmızı dumanın olay yerinde bulunması muhtemel askerî mühimmatın patlaması sonucu çıktığını söylemişti.⁷

Bu tür komplo teorileri Beyrut Valisi'nin olay yerinde yaptığı açıklamada "*Japonya'da, Hiroşima ve Nagazaki'de olanlara benziyor. Bana bunu hatırlatıyor. Hayatımda bu ölçekte yıkım görmedim*"⁸ ifadeleri ile birleştirilerek patlama son tahlilde bir terör eylemi olarak resmedilmeye çalışıldı. Son olarak İsrail menşeli Jerusalem Post, BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'in Hizbullah'ın derhâl silahsızlandırılmasına yönelik Lübnan hükûmetine patlamadan daha önce yaptığı çağrısı konu alan haberi⁹ patlama gerçekleştikten sonra 5 Ağustos'ta yayınlaması bu iddiaların nedenine ilişkin ortaya anlamlı bir senaryo koyuyor. Hizbullah birçok ülkenin terör örgütü listesinde baş sıralarda yer alıyor. İsrail, ABD ve BM uzun süredir Hizbullah'ın silahsızlandırılması çağrısında bulunuyor ve Sezar Yasası ile Hizbullah'a yönelik yaptırımların artırılması hedefleniyor. Bu bağlamda Trump'ın patlamayı bir fırsat olarak gördüğü düşünülebilir. Çünkü Lübnan'ın her zamankinden daha çok dış yardıma ihtiyaç duyduğu bugünlerde; elinde herhangi bir veri olmadan ve kurmayları aksini iddia ederken Trump'ın olayı bir terör eylemi olarak değerlendirmesi, Hizbullah kartını ortaya sürüyor şeklinde algılanabilir. Bir başka ifade ile patlamanın asıl nedeni ne olursa olsun Lübnan'ın IMF'den veya Batılı ülkelere beklediği yardımı alabilmesi, Hizbullah'ın silahsızlandırılması şartına bağlanıyor yani Lübnan'ın kaymakta olduğu Rusya-Çin ekseninden kopup tekrar ABD eksenine yaklaşması sağlanmaya çalışılıyor olabilir.

Patlamaların nedenine ilişkin ikinci grupta yer alan ve limanda bulunan bir depodaki patlayıcı maddelere odaklanan iddiaların şimdiye kadar yapılan açıklamalar ve araştırmalar neticesinde daha gerçekçi olduğu rahatlıkla ifade edilebilir.¹⁰ Lübnan resmî ajansı NNA olaydan hemen sonra Beyrut Limanı'nda patlayıcı maddelerin bulunduğu 12 numaralı depoda çıkan yangın sonucu patlamanın meydana geldiğini duyurdu. Lübnan Genel Güvenlik Servisi Başkanı Abbas İbrahim de daha önce el koyulan patlayıcıların bulunduğu depoda patlamanın meydana geldiğini doğrularak gerçeklere ulaşmadan, terörizme ilişkin spekülasyon yapılmaması uyarısında bulundu.¹¹ Depoda bulunan patlayıcıların kime ait olduğuna, neden orada bulunduğu ve nasıl patladığına dair çeşitli iddialar ortaya atıldı. Ancak 5 Ağustos itibarıyla şehre önemli ölçüde zarar veren ve çok sayıda can kaybına neden olan patlamanın neden ve nasıl gerçekleştiğine ilişkin daha net veriler gelmeye başladı.

Beyrut Limanı'nda yaşanan büyük patlama bir sabotaj sonucu gerçekleşmiş dahi olsa asıl nedenin son derece büyük ve kabul edilemez bir ihmaller silsilesi olduğu son derece açık.

b. Ne Oldu?

4 Ağustos 2020 tarihinde Beyrut Limanı'nda önce ufak çaplı bir patlama ve yangın meydana geldi. Olay yerine giden itfaiye ekibinin çabalarına rağmen yangın kontrol altına alınamadı ve 4.5 şiddetinde bir depreme eş değer hissedilen büyük bir patlama meydana geldi. Yapılan birçok spekülasyonun ardından patlayıcıların nereden geldiği

ortaya çıktı. 2013 yılında Gürcistan (Batum)'dan Mozambik'e gitmek üzere yola çıkan Moldova bandrollü MV Rhosus adlı gemi Beyrut karasularında arızalanmış ve Beyrut Limanı'na demirlemişti. Gemide 2.750 ton amonyum nitrat bulunuyordu ve uluslararası denizcilik hukukunun gerektirdiği gibi gemideki amonyum nitrata el koyuldu. El konulan 2.750 tonluk amonyum nitrat 2014 yılında mahkeme kararı ile limanda bulunan 12 numaralı depoya taşındı.

Genellikle gübre yapımında kullanılan amonyum nitrat tek başına patlayıcı bir madde değil ancak çeşitli işlemlerden geçirilerek patlayıcı yapımında kullanılabilir ya da yüksek ısıda patlayabilir.¹² Beyrut'takine benzer bir patlama 1947 yılında ABD (Teksas)'ta yaşandı. 2.100 ton amonyum nitrat taşıyan gemide yangın çıkınca 581 kişinin hayatını kaybettiği bir patlama meydana geldi. Bu nedenle amonyum nitratin nasıl muhafaza edildiği çok önemli.

Henüz netleşmemiş olmakla birlikte 2.750 ton amonyum nitratin Beyrut Limanı'nda 12 numaralı depoda gerekli önlemler alınmadan tutulduğu, deponun bir kapısı dahi olmadığı iddia ediliyor. Hatta yaygın bir iddiaya göre depoya kapı yapılmaya çalışılırken kaynak makinesinden çıkan kıvılcımlar havai fişeklerin patlamasına yol açıyor ve yangın başlıyor. Beyrut Valisi Abbud'un ifadelerine göre itfaiye ekipleri yangına müdahale etmeye çalışsalar da başarılı olamıyorlar ve yüksek ısının etkisiyle amonyum nitratin neden olduğu son büyük patlama gerçekleşiyor.¹³

Gerek Cumhurbaşkanı Aun gerek Başbakan Diab gerekse de diğer yetkililerin ilk ifadelerine göre şu ana kadar 12 numaralı depoda arızalı gemiye ait el konulmuş 2.750 ton amonyum nitratin yangın nedeniyle patladığı en olası senaryo olarak karşımıza çıkıyor. Lübnan'ın kendine has yapısı ve siyasal sisteminin kronik problemleri düşünüldüğünde bir depoya herhangi bir önlem

alınmadan bu kadar yüklü patlayıcının alelade koyulması ve yıllarca bu konunun gündeme alınmaması hiç de şaşırtıcı veya beklenmedik bir hadise değil.

Ülke ekonomisinin can damarı liman, ülke nüfusunun neredeyse yarısının çalıştığı Beyrut'ta oldukça merkezî bir konumda. Lübnanlı ekonomist Bayar Huri'ye göre Lübnan ekonomisinin %80'i Beyrut Limanı ile Lübnan Dağı arasında konumlanmış işletmelere dayanıyor.¹⁴ Patlamanın şiddeti ve yüzlerce vatandaşın kayıp oluşu maa- lesef can kaybının daha da artacağını gösteriyor. Patlamaya neden olan olaylar silsilesinde açıklığa kavuşturulması gereken çok fazla nokta var. İlk olarak altı yıldır limanı ve neredeyse tüm şehri yok edecek güçte patlayıcıların neden bu kadar merkezî bir yerde tutulduğu açıklanmalı. Zira Al-Akhbar gazetesinin haberine göre Lübnanlı yetkililer 2015 yılında bu konuda bilgilendirilmiş. Habere göre Lübnan Ordusu Teçhizat Müdürlüğü depoda bulunan amonyum nitratı 2015 yılında son derece hassas yıkıcı malzeme olarak yetkililere rapor etmiş ve söz konusu 2.750 ton amonyum

nitratın yeniden ihraç edilmesine hükmedilmiş.¹⁵ Buna rağmen patlayıcıların, hem ekonomik açıdan bu denli önemli hem de nüfusun bu kadar yoğun olduğu bir bölgede tutulmasına karar ve- rildiyse gerekli önlemlerin neden alınmadığı sorusu acil cevap bekliyor. Lübnan'ın içinde bu- lunduğu ağır ekonomik kriz göz önünde bulun- durulduğunda söz konusu amonyum nitratın neden satılarak elden çıkarılmadığı da merak edilen sorular arasında yer alıyor.

Son tahlilde Beyrut Limanı'nda yaşanan büyük patlama bir sabotaj sonucu gerçekleşmiş dahi olsa asıl nedenin son derece büyük ve kabul edilemez bir ihmaller silsilesi olduğu son derece açık. 6 Ağustos 2020 verilerine göre patlamada hayatını kaybedenlerin sayısı 157'ye yükselirken 5.000'den fazla yaralı ve yüzlerce kayıp ihbarı var.¹⁶ Beyrut Valisi Abbud'un ifadelerine göre en az 300.000 kişi evsiz kaldı ve harap olan şehir merkezinin yeniden imarı için en az 3 milyar dolara ihtiyaç var.¹⁷ Öte yandan patlama nedeniyle ülkenin tahıl rezervleri de ciddi hasar gördü. Lübnan'ın toplam ithalatının %60'ı Beyrut

Limanı'ndan yapılırken ülke tahıl rezervlerinin %85'i de yine bu limandaki depolarda tutuluyordu.¹⁸ Lübnan'ın sadece bir aylık buğday rezervi kaldığı biliniyor. Bu durumda en az üç aylık stok yapılamazsa Lübnan yakın gelecekte ciddi bir kıtlık tehdidi ile de karşı karşıya.

Patlamadan önce Lübnanlı yetkililer ekonomik krizi aşmak için 10 milyar dolarlık dış borç arayışına girmiş ancak somut bir ilerleme kaydedememişti. Bugün ise Lübnan'ın en az 15 milyar dolara ihtiyacı var. Bu meblağın dışında patlama esnasında üç hastane ağır hasar nedeniyle kullanılamaz hâle gelmiş durumda. Patlamadan çok önce zaten çökmüş olan sağlık sektörüne şimdi duyulan ihtiyaç had safhada ancak elektriğin dahi düzenli verilemediği hastaneler ciddi çalışan ve ekipman eksikleri ile yaralılara müdahale etmeye çalışıyor.¹⁹ Dolayısıyla ülkenin acil ekipman ve sağlık çalışanına da ihtiyacı var.

Patlamanın Lübnan için ekonomik, sosyal ve psikolojik sonuçlar dışında ciddi siyasi etkiler doğuracağı da ifade edilebilir. Öncelikle Lüb-

nanlılar nezdinde ne siyasilerin ne de siyasal sistemin kendisinin güvenilirliği yok. Halk gelecek dış yardımların kendilerine ulaştırılacağından şüphe duyuyor. Bu nedenle kendine has mezhep ağları ile ülkede her grup kendi yarasını sarmaya çalışıyor. Ayrıca halkın büyük çoğunluğu sorumluların bulunup cezalandırılacağına inanmıyor.

Siyasilerin patlama anından itibaren sorumluluk almayan ve sürekli birbirlerini suçlayan ifadeleri Lübnanlıların çok da yanılmadıklarını gösteriyor. Başbakan Diab olaydan sonra yaptığı açıklamalarda tüm sorumluların cezalandırılacağını açıklamış bu doğrultuda patlamayı araştırmak üzere bir kurul oluşturulmuş ve 5 iş günü içinde bir rapor sunması istenmişti. 4 Ağustos'ta Lübnan Cumhurbaşkanlığı resmî Twitter hesabından kabine toplantısı kararları açıklandı. *"OHAL, Ulusal Savunma Kanunu ve diğer yasalar ışığında Yüksek Askerî Otorite; Haziran 2014'ten patlama tarihine kadar her ne olursa olsun amonyum nitrat depolama işlerini yöneten herkese ev hapsi uygulamakla yükümlüdür"* paylaşımıyla kamuoyuna sorumluların ev hapsinde tutulacağı ve

yargılanacakları sözü verildi. Hatta ev hapsi cezasının eski-yeni bakanları da kapsar hâle getirebileceği meclis kulislerinde konuşuldu. Ev hapsi tweetini takiben Lübnanlılar tüm siyasilerin bir koğuş içinde resmedildiği görseller paylaşmaya başladılar bir başka ifade ile alınan kararların uygulanamayacağını düşünerek pek de ciddiye almadılar. Zira Lübnan siyasi tarihinin yakın geçmişte patlamaya yol açan ihmaller zincirinin netlik kazanıp sorumluların yargılanmadığı örneklerle dolu. Son tahlilde Lübnan'da yerel siyaset açısından umut verici gelişmeler kaydedilmesi oldukça zor görünüyor.

Siyasiler ülkenin girdiği bu darboğazdan çıkışın tek yolu olarak dış borcu görüyor ancak Lübnan'ın siyasal istikrarsızlık ve Hizbullah'a dair tartışmalar nedeniyle yüklü bir nakdi yardım alabilmesi pek mümkün görünmüyor

Patlamanın neden olduğu sosyo-ekonomik yıkım hâlihazırda dış borçlara bağlı Lübnan'ı tamamen uluslararası yardıma muhtaç konuma getirdi. Ancak bu noktada Lübnan'ın işi oldukça zor. Zira uzun süredir ABD ve Suudi Arabistan'dan beklediği yardımları alamayan, Avrupa'dan da istediğini elde edemeyen Lübnan, Rusya ile yakınlaşmıştı. Ülke siyasetinde hâkim güç konumuna gelen Hizbullah, son dönemlerde ABD'ye alternatif olarak gördüğü Çin ile iyi ilişkiler kurulmasına yönelik politikalar izliyordu. Uluslararası arenada Çin-Rusya yanında konumlanacak bir Lübnan'ın acil ihtiyaç duyduğu nakit paraya ulaşması şimdi her zamankinden daha zor görünüyor. Patlamayı bir bombalı saldırı olarak değerlendiren Trump, Hizbullah'ın acilen silahsız-

landırılmasını talep eden BM ve yeni bir siyasi pakt hedefindeki Fransa'nın Lübnan'a yapacakları yardım, Hizbullah meselesinde düğümleniyor. Ancak hemen yanı başındaki İsrail tehdidine karşı Lübnan'ın elinde oldukça zayıf bir ordu var ve hatırlanacağı üzere ABD ve Suudi Arabistan, Lübnan ordusunu güçlendirmek üzere yapılan anlaşmaların gereğini yerine getirmemişti.

Elbette gerçekleşen patlamaya dair yapılacak yardımlar başka bir kategoride “acil insani yardım” olarak değerlendirilmeli ve temel insani ihtiyaçlar, sağlık ekipmanları acilen Lübnan'a ulaştırılmalı. Bu bağlamda Türkiye ilk yardım sözü veren ülkelerden oldu. Şimdiye kadar Fransa, Rusya, Ürdün ve Katar sağlık ekipmanları ve gıda malzemelerinin bulunduğu yardım uçakları gönderdi. Fransa ise patlamayı ABD gibi çıkar perspektifinde değerlendiren ülkelerden. Zira Fransa Cumhurbaşkanı Macron olaydan birkaç gün sonra Beyrut'a gerçekleştirdiği ziyarette yıkıntıların arasında can pazarındaki halka acil ihtiyaçlarından önce “yeni bir siyasi pakt” sözü vererek adeta gövde gösterisi yaptı.²⁰ Hükûmete kızgın kalabalıklara verilen bu söz oldukça önemli. Zira bugün Lübnan'ın yaşadığı tüm problemlerin temelinde geçmişte Fransa müdahalesi ile Lübnan'da yapılan pakt yatıyor. Dış müdahalelerle ülkeye getirilen sistemler bugüne dek Lübnanlıları mezhepsel ayrıma tabi tutup kötü bir yönetime mahkûm etmenin ötesinde işlev gösteremedi.

Sonuç

Beyrut Limanı'nda gerçekleşen patlamanın acı bilançosu zamanla katlanarak artıyor. Lübnanlılar kendi imkanlarıyla yıkıntılar arasından insanları ve mallarını kurtarmaya çalışıyor. Patlamanın nedenine ve nasıl gerçekleştiğine ilişkin resmî raporun önümüzdeki hafta açıklanması bekleniyor. Ancak araştırma sonuçları kaza, sabotaj, saldırı her ne derse desin asıl nedenin

büyük bir ihmal ve sorumsuzluk olduğu açıkça görülüyor.

Patlamadan önce iktisaden iflas etmiş ülkede halk Ekim 2019'dan beri sokaklarda rejim değişikliği talebi ile protesto eylemleri düzenliyordu. Altyapı problemleri, işsizlik, kriz ve şimdi daha da belirginleşen kıtlık tehdidi Lübnan'ı daha da zor zamanların beklediğini gösteriyor. Siyasiler ülkenin girdiği bu darboğazdan çıkışın tek yolu olarak dış borcu görüyor ancak Lübnan'ın siyasal istikrarsızlık ve Hizbullah'a dair tartışmalar nedeniyle yüklü bir nakdî yardım alabilmesi pek mümkün görünmüyor. Patlamaya ilişkin yapılacak araştırma neticesinde Hizbullah'ın resmen suçlu bulunması ihtimali oldukça düşük çünkü Hizbullah siyaseten oldukça güçlü ve Cumhurbaşkanı Aun ile ittifak hâlinde. Hatta patlamadan sonra Hizbullah ile hesaplaşmak ülkenin içinde bulunduğu koşullar göz önünde bulundurulduğunda biraz daha zor olabilir. Siyasilerin tamamının yozlaşmış,

siyasal sistemin kendisinin de işe yaramaz adedildiği ve rejim değişikliği talep edilen ülkede, Hizbullah'ın sokağa inmesi hâlinde kaosu önleyebilecek güçlü bir yapı yok. Yetkililer de daha fazla karışıklık çıkmasını engellemek istemiş olacaklar ki Refik Hariri suikastına dair nihai kararın açıklanmasının ulusal yas nedeniyle 7 Ağustos'tan 18 Ağustos'a ertelendiği bildirildi. Nihai karar, zanlı 4 Hizbullah üyesi nedeniyle oldukça kritik.

Sonuç olarak Lübnan bu korkunç patlamadan hemen önce istikrarsız bir siyasal sistem, iflas etmiş bir ekonomi, çökmüş bir sağlık sistemi ve ciddi altyapı problemleri ile kuşatılmıştı. Şimdi çok daha ağır maddi ve manevi bir yükün altına girmiş durumda. Tüm umudunu dış yardımlara bağlamış olan Lübnan için bağımsız, istikrarlı ve sağlam bir çıkış yolu henüz mümkün görünmüyor.

Dipnotlar

- ¹ Lübnan Başbakanı Diyab: Dünyanın en borçlu ülkesi olma yolundayız; *CNN*, 07.03.2020; Poverty set to deepen with Lebanon's economic crisis, *AlJazeera*, Jan 28,2020.
- ² UPDATE 2-Lebanon vows total economic overhaul by year-end amid debt talk kick off, *Reuters*, March 27,2020
- ³ İsrail'in Lübnan hava sahasına yönelik ihlalleri sürüyor, *Time Türk*, 28 Temmuz 2020.
- ⁴ Scores dead and more than 3,000 injured as explosions rock Beirut, Health Ministry says, *The Washington Post*, August 4,2020; Israel not behind Beirut blast, sources on both sides say; at least 10 killed, *The Times of Israel*, August 4, 2020.
- ⁵ Donald Trump claims Beirut explosion 'looks like a terrible attack', *The Guardian*, August 5, 2020.
- ⁶ US defense officials contradict Trump: No indication yet of attack in Beirut, *CNN*, August 5,2020.
- ⁷ Eski CIA uzmanından Beyrut'taki patlamayla ilgili flaş açıklama! 'Turuncu ateş topuna bakın, bu kesinlikle...', *Hürriyet*, 5 Ağustos 2020.
- ⁸ Beirut explosion rocks Lebanon's capital city, *CNN*, August 5, 2020.
- ⁹ UN Secretary-General Guterres calls on Lebanon to disarm Hezbollah, *The Jerusalem Post*, August 5, 2020.
- ¹⁰ Ayrıntılı açıklamaları 'Ne oldu?' başlığı altında bulabilirsiniz.
- ¹¹ What We Know and Don't Know About the Beirut Explosions, *NewYork Times*, August 5, 2020.
- ¹² Hasan Özer, Sümeyye Terzi; "Gizemli Bileşik Nitrat; Gübre, Patlayıcı, Kirleticisi," SAU' Çevre Mühendisliği, www.stb.org.tr (E.T. 4 Ağustos 2020)
- ¹³ At least 10 firefighters missing in blaze, Beirut governor says, *CNN*, August 4,2020.
- ¹⁴ Bayar huri, El-Mayedeen Tv, canlı yayın, 4 Ağustos 2020.
- ¹⁵ 2015 عام المتفجرة الشحنة تصدير إعادة على وافق القضاء المرفأ؟ في محجوزة تكن لم الامونيوم نيترات 2015, *Al-Akhbar*, 6 Ağustos 2020.
- ¹⁶ Lebanon investigators get four days to find blast culprits, *AlJazeera*, August 6,2020.
- ¹⁷ Beirut explosion: 300,000 homeless, 135 dead and food stocks destroyed, *Telegraph*, August 5, 2020.
- ¹⁸ What we Know and Don't Know About Beirut Explosions, *NewYork Times*, August 5,2020.
- ¹⁹ "There's nothing left": Beirut doctors say hospitals were so damaged by explosion, they had to turn away patients, *CBC*, August 6, 2020.
- ²⁰ Beirut blast: Macron pledges 'political pact' as anger grows in Lebanon, *Euronews*, August 6, 2020.

Notlar

ORTADOĞU ETÜTLERİ

MIDDLE EASTERN STUDIES

Hakemli Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

ORSAM Yayınları

ORSAM, süreli yayınları kapsamında Ortadoğu Analiz ve Ortadoğu Etütleri dergilerini yayınlamaktadır. İki aylık periyotlarla Türkçe olarak yayınlanan Ortadoğu Analiz, Ortadoğu'daki güncel gelişmelere dair uzman görüşlerine yer vermektedir. Ortadoğu Etütleri, ORSAM'ın altı ayda bir yayınlanan uluslararası ilişkiler dergisidir. İngilizce ve Türkçe yayınlanan, hakemli ve akademik bir dergi olan Ortadoğu Etütleri, konularının uzmanı akademisyenlerin katkılarıyla oluşturulmaktadır. Alanında saygın, yerli ve yabancı akademisyenlerin makalelerinin yayımlandığı Ortadoğu Etütleri dergisi dünyanın başlıca sosyal bilimler indekslerinden Applied Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, International Bibliography of Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA) tarafından taranmaktadır.

Mustafa Kemal Mah. 2128. Sok.
No:3 Çankaya/Ankara

+90 (850) 888 15 20
+90 (312) 430 39 48

info@orsam.org.tr
www.orsam.org.tr

orsamorgtr